

УДК 639.2.09:616.955.122

Джміль В.І., кандидат ветеринарних наук, доцент, 98969@i.ua ©
Білоцерківський національний аграрний університет

ДАКТИЛОГІРОЗ КОРОПІВ В РИБНИЦЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Викладені питання щодо ураження коропів дактилогірозом у деяких рибницьких господарствах різних форм власності в Київській області. Встановлено чутливість різновікових груп риб до ураження дактилогірозом. Встановлено клінічні ознаки при виникненні дактилогірозу коропів.

Ключові слова: риба, коропи, дактилогіроз, моногеноїдози, інтенсивність інвазії, екстенсивність інвазії

Вступ. Одним з важливих об'єктів прісноводного рибництва є риба. Відомо, що риба та рибні продукти є цінним з погляду дієтологів продуктами харчування, які займають одне з чільних місць в раціоні людей. Риба та рибні продукти необхідні для нормального перебігу життєвих процесів в організмі людини. Згадані вище продукти є джерелом необхідних повноцінних, легкоперетравних білків, макро- і мікроелементів, вітамінів, та інших необхідних для людського організму речовин. За міжнародними медичними нормами людина повинна споживати на рік 20 кг риби та рибних продуктів [1].

В умовах сьогодення пересічний українець не може забезпечити такого споживання за рахунок дороговизни морської та океанічної риби та продуктів її переробки. Невичерпним джерелом для заповнення кількості рибної продукції, якої бракує, є прісноводна риба, для вирощування якої в достатній кількості є всі умови.

Враховуючи наведене вище, важливою умовою для належного розвитку рибного господарства є належний захист риби від хвороб різної етіології. Відомо, що в результаті інтенсифікації рибництва, важливим моментом є ущільнені та різновікові посадки риб та ін. Завдяки цим та іншим факторам є високий ризик для виникнення небезпечних для риб інфекційних та інвазійних хвороб, внаслідок чого у риби знижується темп росту, товарний вигляд, вгодованість, погіршуються показники якості та біологічна цінність, крім того, може виникати масова загибель риби [2, 3].

Дотримання належного епізоотичного стану щодо хвороб риб в рибницьких господарствах дає можливість збільшити їх рибопродуктивність від 8 до 10 відсотків [4].

Одними з найбільш розповсюджених хвороб риб, які завдають збитків рибництву, є паразитарні хвороби, до яких належать хвороби, спричинені моногенетичними сисунами із роду *Dactylogyrus* [4, 5, 6].

До моногеноїдозів належать інвазійні хвороби, збудниками яких є моногенетичні сисуни з прямим циклом розвитку та добре вираженою

специфічністю у виборі хазяїна. Особливу небезпеку для рибництва становлять гіродактилюси та дактилогіруси, котрі завдають значних економічних збитків ставовому рибництву. Серед багатьох відомих видів моногеній найбільш небезпечними, які уражують коропів є *Gyrodactylus katharinerri*, *G. cyprini*, *G. elegans*; *Dactylogyrus vastator*, *D. extensus*, *D. anchoratus*; у білих амурів – *G. ctenopharyngodonis* та *D. lamellatys*, *D. ctenopharyngodonis*; у білих товстолобиків – *D. hypophthalmichtys* і строкатих товстолобиків – *D. nobilis* та *D. aristichthus*. При виникненні даних хвороб екстенсивність інвазії риби даними гельмінтами може досягати від до 100% за інтенсивності інвазії до сотень паразитів на рибу. У разі виникнення хвороби може гинути до 60% ураженої риби [4, 7, 8].

Отже вивчення проблеми моногеноїдозів в тому числі й дактилогірозів коропів в умовах рибницьких господарств є актуальним і заслуговує на увагу.

Завдання дослідження полягало у дослідженні епізоотичного благополуччя рибницьких господарств Київської області щодо дактилогірозу коропів.

Матеріал і методи. Матеріалом для дослідження були різновікові групи коропів, що вирощувалися в рибницьких господарствах київської області в період 2008-2009 років. В процесі досліджень проводили неповне паразитологічне дослідження риби згідно діючих методик. Відібрані проби риб досліджували в умовах Науково-дослідного інституту ветсанекспертизи продуктів тваринного і рослинного походження в складі Білоцерківського національного аграрного університету.

Результати досліджень. Дослідження проводили в шести рибницьких господарствах різних форм власності та різних систем та типів вирощування риби (повносистемні, неповносистемні нагульні господарства).

Рибопосадковий матеріал для зариблення ставів нагульних господарств закуплявся в рибницьких господарствах Київської та Черкаської областей.

При дослідженні коропів, що вирощувалися у нагульних господарствах, які знаходилися в селах Чупира, Іванівка та Озерна було встановлено, що в ставковому господарстві яке знаходилося в с. Озерна коропи у віці річняка та двохлітки, як в 2008 так і 2009 році були вільними від дактилогірусів.

Однак при дослідженні коропів в господарствах с. Іванівка та Чупира було встановлено, що річняки при посадці на нагули були вільними від дактилогірусів тоді коли при дослідженні товарних двохліток масою 350-600 грам було встановлено ураження даними гельмінтами в 2008 році з екстенсивністю інвазії (Е.І.) – від 8 до 16% за інтенсивності інвазії (І.І.) – 2-10 шт. на рибу, а в 2009 році Е.І. – становила від 12 до 16% за І.І. – 5-13 шт на рибу.

При дослідженні риби в повносистемних рибницьких господарствах, які знаходилися в селах Мале Половецьке, Черкас та м. Біла Церква, було встановлено, що рибопосадковий матеріал в 2008 році у всіх господарствах використовувався власний однак в 2009 році в рибницькому господарстві

с.Черкас було закуплено мальків в одному з рибницьких господарств Одеської області.

Дослідження мальків в рибницькому господарстві в с. Мале Половецьке в 2008 році показало, що Е.І. становила 24 % за І.І. - 2-5 екз на рибу в 2009 році Е.І. становила 8% при І.І. від 2 до 6 паразитів на рибу. Ураженість річняків в даному господарстві становила в 2008 році 4% за І.І. – 2 паразити в 2009 році Е.І. становила 8% за І.І.- 2-5 шт. При дослідженні товарної риби ураженість останньої в 2008 та 2009 році становила від 4 до 8% за І.І. 1-2 паразити на рибу.

При дослідженні риби в Білоцерківському рибгоспі ураження дактилогірозом в 2008 та 2009 році не виявлено.

Однак при дослідженні риби в рибницькому господарстві с. Черкас було встановлено, що в 2008 році Е.І. мальків становила 24% за І.І. 15-20 шт. на рибу ураженість річняків становила: Е.І. – 16% за І.І. – 8-12 шт. і товарна риба мала Е.І. – 4% за І.І. – 3-8 шт.

В 2009 році мальки закуповували в рибницькому господарстві Одеської області. Через 3 тижні після посадки у виростні ставки риба почала хворіти з ознаками задухи, що проявлялося підніманням риби у поверхневій шарі води, збирання біля притоку свіжої води; близько підходила до берега та слабо реагувала на зовнішні подразники. Кількість хворої та загиблої риби з кожним днем збільшувалася.

У результаті проведеного дослідження було встановлено ураження молоді риби моногенетичними сисунами *Dactylogyrus extensus*. Під час компресорного дослідження зябер було виявлено дактилогірусів між респіраторними складками. Розміри паразита коливалися: довжина – від 0,9 до 1,4 мм і ширина від 0,09 до 0,35 мм. Після визначення ступеня ураження було встановлено, що хворі риби мали ураженість з Е.І. – 100% при І.І. – 10-20 паразитів. Після дослідження риби, що загинула Е.І. становила 100% за І.І. від 40 до 70 паразитів на рибу.

Дослідження річняків власного вирощування виявило ураженість їх з Е.І. 8% при І.І. 3-5 паразитів на рибу. Дослідження товарної риби показало, що Е.І. становила – 4% за І.І. – 3-8 шт.

Аналізуючи проведені дослідження, можна сказати, що в досліджуваних господарствах існує постійна загроза виникнення епізоотій дактилогірозу та гіродактильозу коропів, що пов'язано з неконтрольним перевезенням риби для вирощування з одного господарства в інше та з однієї області в іншу. Про неналежний контроль за епізоотичним станом рибницьких господарств свідчить відсутність в окремих господарствах ветеринарно-санітарного паспорта та належного ветеринарного обліку з діагностики, лікування та профілактики хвороб риб.

Висновки. 1. Встановлено, що на час дослідження коропів серед шести господарств лише одне було вільним від дактилогірозу.

2. Найбільш чутливими до дактилогірозу були мальки, загибель яких в рибницькому господарстві с. Черкас наступала при І.І. від 40 до 70 паразитів на рибу.

3. Найменш ураженими були товарні коропи, які мали Е.І. від 4 до 16% та І.І. – від 1 до 13 шт. на рибу.

Література

1. Алимов С.І. Рибне господарство України: стан і перспективи / С.І. Алимов – К.: Вища освіта, 2003. – С. 3.
2. Ветеринарно-санитарная экспертиза пресноводной рыбы: справочник / [П. В. Микитюк, П. В. Житенко, В. С. Осетров и др.]; под ред. П. В. Микитюка. – М.: Агропромиздат, 1989. – 207 с.
3. Головина Н.А. Особенности течения эпизоотии у рыб на рыбоводных предприятиях и их связь с природными очагами заболеваний / Н.А. Головина // Эпизоотический мониторинг в аквакультуре: состояние и перспективы // Материалы Всерос. науч.-практ. конф.-семинара (Москва, 13-14 сент. 2005 г.) / Мин-во с.-х. Рос. Федерации. – М.; 2005. – С. 30–34.
4. Микитюк П. В. Хвороби прісноводних риб / П. В. Микитюк, О.М. Якубчак – К.: Урожай, 1992. – С. 5.
5. Влияние основных антропогенных факторов на ихтиопаразитологическую ситуацию в водохранилищах Днепра / [О.Н. Давыдов, Н.С.Мандыгра, О.М. Клименко и др.] // Вестник зоологии. Отд. вып. 18. – К.; 2004. – С. 37–39.
6. Мандыгра М.С. Епізоотична ситуація в рибницьких господарствах Рівненщини / М.С. Мандыгра, О.В. Збожинська // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми охорони здоров'я риб та інших гідробіонтів»] (Феодосія, 26–29 травн. 2008 р.). – Феодосія, 2008. – С. 311–315.
7. Ветеринарна іхтіопатологія / К.В. Секретарюк – М.: Универсум паблішинг, 2003. – 306 с.
8. Грищенко Л.И. Болезни рыб и основы рыбоводства /Л.И. Грищенко, М.Ш. Акбаев, Г.В. Васильков. – М.: Колос, 1999. – 456 с.

Summary

V.I. Dzhmil

CARPS DACTYLOHYROSIS IN FISH FARMS OF KYIV REGIONS

The paper deals with the issues of carps invasion with dactylohyrosis in fish farms of Kyiv regions. We have defined sensitivity to dactylohyrosis invasion in different age groups. We have defined the signs of dactylohyrosis in carps.

Key words: fish, carps, white carps, silver carp, dactylohyrosis, monogenoidosis, invasion intention, invasion extention.

Стаття надійшла до редакції 9.03.2010